

Ustavni sud Crne Gore, u Prvom vijeću za meritorno odlučivanje o ustavnim žalbama, sastavljenom od sudija Dragana Đuranović, predsjednica Vijeća i sudije Snežana Armenko i Momirka Tešić, članice Vijeća, na osnovu odredaba člana 149 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore i člana 48 tačka 10 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore („Službeni list CG“, broj 11/15), na sjednici Vijeća, od 12. marta 2024. godine, donio je

O D L U K U

ODBIJA SE ustavna žalba.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM CRNE GORE

1. S. M., iz D., H., koga zastupa punomoćnik Z. B., advokat, iz P., podnio je blagovremenu i dozvoljenu ustavnu žalbu protiv presude Vrhovnog suda Crne Gore, Tpz. br. 79/21, od 9. septembra 2021. godine, zbog povrede prava iz čl. 8 i 32 Ustava Crne Gore, člana 6 stav 1 i člana 14 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

2. U ustavnoj žalbi je, u suštini, navedeno: da je zbog neaktivnosti nadležnih sudova došlo do neopravdano dugog trajanja postupka, te da dužina trajanja postupka nije opravdana sa činjeničnog i pravnog aspekta. Tužilac je podnio tužbu dana 24. februara 2017. godine, radi naknade nematerijalne štete protiv države, i to na ime pretrpljenih i budućih duševnih bolova zbog umanjavanja opšte životne aktivnosti, pretrpljenih i budućih fizičkih bolova, pretrpljenog straha, kao i po osnovu naruženosti, a zbog povreda koje je zadobio tokom boravka u logoru Morinj. Postupak je pred prvostepenim sudom okončan 16. jula 2019. godine, protiv koje odluke je izjavljena žalba, povodom koje Viši sud u Podgorici od septembra 2019. godine do 2. marta 2020. godine, kada je podniet kontrolni zahtjev, nije preduzeo ni jednu pravnu radnju, te da presudu donosi 24. marta 2020. godine, kojom je ukinuta prvostepena presuda i predmet vraćen na ponovni postupak, nakon čega je prvostepeni sud 14. oktobra 2020. godine donio presudu, koja je potvrđena od strane Višeg suda u Podgorici 20. maja 2021. godine u dijelu glavnog zahtjeva, dok je preinačena u dijelu odluke o troškovima. Dalje se navodi, da se u pogledu složenosti predmeta u činjeničnom i pravnom smislu, radi o pravnom pitanju, koje po prirodi stvari nema karakter složenosti, naročito jer je u istovjetnim predmetima bivših zarobljenika u logoru Morinj, već zauzet pravni stav od strane Višeg suda u Podgorici. Interes podnosioca za pravovremeno okončanje postupka je nesumnjiv, kod činjenice da je kod istog postojalo stanje uznemirenosti i neizvjesnosti u pogledu rezultata suđenja, posebno jer se kao sporno pitanje tokom postupka pojavio prigovor presuđene stvari. Ističe se i da se dužina trajanja postupka od četiri godine i skoro 3 mjeseca ne može pripisati krivici podnosioca, već isključivo postupanju suda, a osporenim presudom podnosilac je diskriminisan u odnosu na ostale tužioce koji su ostvarili pravo na naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku. U vezi sa tim, podnosilac je dostavio presude Vrhovnog suda Crne Gore, Tpz. br. 80/21, od 22. septembra 2021. godine, Tpz. br. 120/21, od 22. septembra 2021. godine i Tpz. br. 81/21, od 22. septembra 2021. godine, kojima je, u istovjetnim situacijama,

odlučeno drugačije u odnosu na osporenu presudu koja je predmet ustavnosudske ocjene. Konačno je predloženo da se ustavna žalba usvoji, ukine osporena presuda i predmet vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

3. U postupku pokrenutom ustavnom žalbom, na osnovu odredaba člana 149 stav 1 tačka 3 Ustava i čl. 68 i 75 Zakona o Ustavnom sudu, Ustavni sud, u granicama zahtjeva istaknutog u ustavnoj žalbi, utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnositeljki ustavne žalbe povrijeđeno ustavno pravo, pri čemu se, po pravilu, ne upušta u pitanje jesu li su sudovi pravilno ili potpuno utvrdili činjenično stanje i ocijenili dokaze. Za Ustavni sud relevantne su samo one činjenice od čijeg postojanja zavisi ocjena o povredi ustavnog prava.

II ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

4. Uvidom u osporeni akt i drugu dostavljenu dokumentaciju, Ustavni sud je utvrdio sljedeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje u ovom ustavnosudskom predmetu:

- Podnosilac ustavne žalbe je tužilac u postupku, koji je prethodio ustavnosudskom;

- Dana 23. juna 2021. godine tužilac je, preko punomoćnika Zdravka Begovića, advokata iz Podgorice, podnio tužbu za pravično zadovoljenje, zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, u predmetu Osnovnog suda u Podgorici, P. br. 1520/20 (ranije oznake P. br. 1415/17) i u predmetu Višeg suda u Podgorici, Gž. br. 5997/20 (ranije oznake Gž. br. 5043/19);

- Oспораваном presudom Vrhovnog suda odbijen je, kao neosnovan, tužbeni zahtjev, kojim je traženo da se obaveže tužena - Država Crna Gora da tužiocu, na ime naknade nematerijalne štete, zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku u predmetu Osnovnog suda u Podgorici, P. br. 1520/20 (ranije oznake P. br. 1415/17) i u predmetu Višeg suda u Podgorici Gž. br. 5997/20-17 (ranije oznake Gž. br. 5043/19), isplati iznos od 500,00 eura, sa pripadajućom kamatom od donošenja presude, pa do konačne isplate.

U obrazloženju osporavane presude je istaknuto: da je parnični predmet, povodom kojeg je traženo pravično zadovoljenje, imao određen stepen složenosti; da je tužilac, povodom istog događaja, vodio parnični postupak za naknadu nematerijalne štete, pred Osnovnim sudom u Podgorici, P. br. 4241/14, u kome je odlučeno pravosnažnom presudom, tako što je tužiocu dosuđena nematerijalna šteta na ime pretrpljenih duševnih i fizičkih bolova zbog povrede prava ličnosti mučenjem, nečovječnim i ponižavajućim postupanjem za vrijeme boravka u logoru Morinji; da se tužilac Osnovnom sudu u Podgorici obratio novom tužbom, radi naknade nematerijalne štete zbog pretrpljenih i budućih duševnih bolova usljed umanjenja opšte životne aktivnosti, pretrpljenih fizičkih bolova i pretrpljenog straha, povodom istog deliktneog događaja; da je vođenje novog spora otvorilo pitanje da li se radi o presuđenoj stvari; da je prvostepeni postupak trajao u dva navrata, i to u prvom od podnošenja tužbe (24. februara 2017. godine) do donošenja prvostepene presude (16. jula 2019. godine), za vrijeme od dvije

godine, četiri mjeseca i dvadeset dva dana, a u drugom navratu, nakon ukidanja prvostepene presude, i dostavljanja spisa prvostepenom sudu (1. april 2020. godine) do donošenja nove prvostepene presude (14. oktobar 2020. godine), za vrijeme od šest mjeseci i trinaest dana; da je postupak kod prvostepenog suda u oba navrata trajao ukupno tri godine, što je prihvatljivo vrijeme za trajanje postupka kod prvostepenog suda; da prekoračenje rokova za zakazivanje pripremnog ročišta i održavanje odloženih ročišta za glavnu raspravu, nije doprinijelo odugovlačenju sudskog postupka, u mjeri koja bi se mogla podvesti pod povredu prava na suđenje u razumnom roku; da povreda prava na suđenje u razumnom roku zavisi od svakog, konkretnog slučaja; da je prolongiranju donošenja prvostepene odluke doprinijelo i otvoreno pitanje da li se radi o presuđenoj stvari, o kome su nižestepeni sudovi zauzeli različite pravne stavove, naročito u pogledu prava na naknadu štete zbog pretrpljenog bola i straha, a koje je nametnulo potrebu da se zauzme stav od strane više sudske instance; da su se spisi predmeta u prvom navratu nalazili kod Višeg suda u podgorici u trajanju od oko šest mjeseci, a u drugom oo sedam mjeseci, pa po ocjeni suda ni u ovoj fazi postupka nije bilo neopravdanog prolongiranja postupka; da je tužilac djelimično doprinio odugovlačenju postupka, budući da su na njegov predlog, a radi kompletiranja medicinske dokumentacije odložena tri ročišta, kao i jedno zbog nedolaska tužioca radi saslušanja u svojstvu parnične stranke; da značaj predmeta spora za tužioca nije takve prirode da, u smislu brzine kojom treba da se sprovede suđenje, zahtijeva posebnu pažnju, mimo onoga koji je uobičajan za naknadu nematerijalne štete; da je sud posebno imao u vida da je deliktni događaj nastao 1991. i 1992. godine; da je tužba za naknadu štete povodom tog događaja bila podnijeta u predmetu Osnovnog suda u Podgorici, P. br. 4241/14 i da nijesu postojale smetnje da se već u tom postupku istaknu i zahtjevi za naknadu nematerijalne štete i po onim vidovima koji su bili predmet odlučivanja u parnici povodom koje je podnijeta tužba za pravično zadovoljenje, što bi doprinijelo tome da se u jednoj parnici presudi po svim zahtjevima za naknadu nematerijalne štete iz istog događaja; da sam tužilac, svojim odnosom prema predmetnom događaju, nije pridao značaj posebnog ili naročitog interesa zahtjevima za naknadu štete; da je postupak ukupno trajao četiri godine dva mjeseca i 26 dana, što se, kada je riječ o dva nivoa nadležnosti, ne može smatrati nerazumno dugom sudskom procedurom, naročito imajući u vidu da je u jednom navratu došlo do opravdanog ukidanja prvostepene presude.

III RELEVANTNE USTAVNE I KONVENCIJSKE NORME

Ustav Crne Gore

Član 32

Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Član 6 stav 1

Svako tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim po osnovu zakona.

IV MJERODAVNO PRAVO

Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku („Službeni list Crne Gore”, broj 11/2007)

Član 2 stav 1

Pravo na sudsku zaštitu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku imaju stranka i umještač u građanskom sudskom postupku, stranka i zainteresovano lice u upravnom sporu, okrivljeni i oštećeni u krivičnom postupku (u daljem tekstu: stranka), ukoliko se postupci odnose na zaštitu njihovih prava u smislu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Član 4

Prilikom odlučivanja o pravnim sredstvima iz člana 3 ovog zakona, naročito se uzima u obzir:

- složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu;
- ponašanje podnosioca pravnog sredstva;
- ponašanje suda i drugih državnih organa, organa lokalne samouprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja;
- interes podnosioca pravnog sredstva.

Član 33 st. 1 i 3

Tužbu za pravično zadovoljenje može podnijeti stranka koja je prethodno podnosila kontrolni zahtjev nadležnom sudu.

Tužba iz st. 1 i 2 ovog člana podnosi se Vrhovnom sudu najkasnije u roku od šest mjeseci od dana prijema pravosnažne odluke donijete u postupcima iz člana 2 ovog zakona, a u postupku sprovođenja izvršenja odluke u roku od šest mjeseci od dana prijema pravosnažne odluke po kontrolnom zahtjevu.

Član 35 stav 1

Tužba za pravično zadovoljenje mora da sadrži podatke iz člana 9 stav 3 ovog zakona.

Član 37 stav 4

U slučaju iz člana 33 stav 1 ovog zakona, kad je pravosnažnim rješenjem kontrolni zahtjev odbijen, kao i u slučaju iz člana 33 stav 2 ovog zakona, Vrhovni sud presudom može odrediti pravično zadovoljenje ili odbiti tužbeni zahtjev ako utvrdi da nije povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.

V OCJENA USTAVNOG SUDA

5. Ustavni sud je, polazeći od razloga navedenih u ustavnoj žalbi i sadržine prava koja se štite Ustavom i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, razmatrao osporavanu presudu sa aspekta odredbi člana 32 Ustava Crne Gore i člana 6 Evropske konvencije.

6. Odredba člana 32 Ustava i člana 6 stav 1 Evropske konvencije garantuje svakome pravo na konačnu odluku u razumnom roku u postupku utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza. Svako nepotrebno odugovlačenje praktično lišava pojedinca njegovih prava čime se dovodi u pitanje efikasnost pravnog sistema i pravna sigurnost pojedinca. Shodno konzistentnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, razumnost dužine trajanja postupka mora da se ocjenjuje u okviru okolnosti pojedinog predmeta.

7. Ocjenjujući razloge ustavne žalbe u odnosu na povredu prava iz člana 32 Ustava i člana 6 stav 1 Evropske konvencije, Ustavni sud je utvrdio da osporenom presudom podnosiocu nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje.

8. Povredu navedenog ustavnog i konvencijskog prava, podnosilac obrazlaže navodima iz žalbe o pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju i pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Takođe, u razlozima žalbe, podnosilac ističe da je diskriminisan u odnosu na druge tužioce.

9. Razmatrajući navode ustavne žalbe i osporenu presudu, sa aspekta zaštite prava na suđenje u razumnom roku koje je sadržano u Ustavu i Evropskoj konvenciji, Ustavni sud utvrđuje da je stav Vrhovnog suda zasnovan na mjerodavnim odredbama Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku.

10. Pravo na pravično suđenje propisano članom 32 Ustava i članom 6 Konvencije jemči zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih organa. Ustavni sud naglašava da je primarni zadatak redovnih sudova, a ne Ustavnog suda, da tumače i primjenjuju pravo na konkretne sudske predmete. Zadatak Ustavnog suda nije ni da se bavi greškama o činjenicama ili pravu koje je navodno počinio redovni sud, osim ako i u mjeri u kojoj one mogu povrijediti ljudska prava i osnovne slobode zaštićene Ustavom. Ustavni sud, u tom smislu ponavlja da nije njegov zadatak da preuzme ulogu redovnih sudova, koji su prvi pozvani da rješavaju probleme tumačenja mjerodavnog prava. Kad bi bilo tako, Ustavni sud djelovao bi kao sud trećeg ili četvrtog stepena i ne bi poštovao ograničenja koja su mu određena Ustavom i Zakonom o Ustavnom sudu. Zadatak Ustavnog suda ograničen je na ispitivanje da li su učinci takve interpretacije sudova saglasni sa Ustavom, s aspekta zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda.

11. Ustavom i Konvencijom garantuje se svakome pravo na konačnu odluku u razumnom roku u postupku utvrđivanja njegovih prava i obaveza. Svako nepotrebno odugovlačenje lišava pojedinca njegovih prava čime se dovodi u pitanje efikasnost pravnog sistema i pravna sigurnost. Shodno konzistentnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, razumnost dužine trajanja postupka mora da se ocjenjuje u okviru okolnosti pojedinog predmeta. Pri tome, vodi se računa o kriterijumima uspostavljenih praksom Evropskog suda: vrsta predmeta, važnost predmeta za podnosioca, postupanje sudova i doprinos podnosioca trajanju postupku. Postupak se sagledava kao cjelina (predmet *Mikulić protiv Hrvatske*, br. 53176/99, od 7. februara 2002. godine, i izvještaj br. 2002-I stav 38).

12. Iz Ustava i Zakona o Ustavnom sudu proizilazi da Ustavni sud odlučuje o ustavnoj žalbi zbog povrede prava i sloboda zajemčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava. Sprovođenje prethodnog postupka zaštite prava na razuman rok pred sudovima predviđen je i Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku i procesna je pretpostavka za pokretanje i vođenje postupka pred Ustavnim sudom.

13. U postupku koji je prethodio ustavnosudskom, Vrhovni sud Crne Gore je odbio kao neosnovan tužbeni zahtjev tužioca, kojim je traženo da se tužena obaveže da tužiocu, na ime naknade nematerijalne štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, u predmetu Osnovnog suda u Podgorici, P. br. 1520/20 (ranije oznake P. br. 1415/17) i u predmetu Višeg

suda u Podgorici, GŽ. br. 5997/20-17 (ranije oznake GŽ. br. 5043/19), plati iznos od 500,00 eura, sa pripadajućom kamatom od dana donošenja presude pa do konačne isplate.

14. Vrhovni sud Crne Gore je prilikom odlučivanja o tužbi za pravično zadovoljenje utvrdio da je u konkretnom slučaju parnični predmet imao određeni stepen složenosti. Naime, utvrđeno je da je podnosilac, povodom istog događaja, u predmetu P. br. 4241/14, već bio pokrenuo parnični postupak, u kojem je donijeta pravosnažna presuda, pa se postavilo pitanje da li se radi o presuđenoj stvari, te da su u tom pravcu, od strane prvostepenih sudova donošene različite odluke, pa je svoj stav morao da zauzme i Vrhovni sud Crne Gore, u smislu ujednačavanja sudske prakse. Osporenim presudom je navedeno i da je tužilac djelimično doprinio odugovlačenju postupka, jer su na njegov predlog, a radi kompletiranja medicinske dokumentacije odložena tri ročišta, kao i jedno zbog nedolaska tužioca radi saslušanja u svojstvu parnične stranke. Vrhovni sud Crne Gore, dalje, navodi da je prvostepena presuda, u predmetnom postupku, opravdano ukinuta, pa je postupak, pred prvostepenim sudom u oba navrata, trajao ukupno tri godine, a pred drugostepenim sudom, u oba navrata, oko trinaest mjeseci, što nije doprinijelo odugovlačenju postupka, u mjeri koja bi se mogla smatrati povredom prava na suđenje u razumnom roku.

15. Vrhovni sud Crne Gore je posebno naglasio da je deliktни događaj nastao u toku 1991. i 1992. godine, da je tužba za naknadu štete povodom tog događaja bila podnijeta i ranije u predmetu P. br. 4241/14 i da nijesu postojale smetnje da se već u tom postupku istaknu i zahtjevi za naknadu nematerijalne štete i po onim vidovima koji su bili predmet odlučivanja u parnici povodom koje je podnijeta tužba za pravično zadovoljenje, što bi doprinijelo tome da se u jednoj parnici presudi po svim zahtjevima za naknadu nematerijalne štete iz istog događaja. Dakle, tužilac, ovdje podnosilac ustavne žalbe, sa takvim odnosom nije pridao značaj posebnog ili naročitog interesa zahtjevima za naknadu nematerijalne štete po vidovima u predmetnoj parnici.

16. Ocjena je Ustavnog suda da je Vrhovni sud Crne Gore svoju odluku zasnovao na ustavno-pravno prihvatljivoj analizi svih relevantnih činjenica. Tumačenje i primjena mjerodavnih odredaba Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, datih u obrazloženju osporavane presude, po ocjeni ovog Suda, ne izaziva sumnju u proizvoljno postupanje i arbitrarno odlučivanje na štetu podnosioca ustavne žalbe. U konkretnom slučaju ukupno trajanje prvostepenog i drugostepenog postupka u dva navrata od podnošenja tužbe (24. februar 2017. godine) do njegovog okončanja (20. maj 2021. godine), iznosilo je četiri godine dva mjeseca i 26 dana, što se, kada je riječ o dva nivoa nadležnosti, ne može smatrati nerazumno dugom sudskom procedurom, a naročito kada se dovede u vezu sa činjenicom da je u jednom navratu došlo do opravdanog ukidanja prvostepene presude i sa gore datom ocjenom kriterijuma koji su od značaja za procjenu da li je sudski postupak imao razumno trajanje.

17. Dovodeći prethodno izneseni stav u vezu sa konkretnim slučajem, Ustavni sud ocjenjuje da se Vrhovni sud Crne Gore, u odnosu na prigovore podnosioca koji su navedeni,

kako u žalbi, tako i tokom postupka pred redovnim sudovima, precizno i argumentovano izjasnio.

18. Prema ustaljenim stavovima Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava, ocjena o povredi prava na pravično suđenje zavisi od toga je li postupak, sagledavajući ga kroz jedinstvenu cjelinu, vođen na način koji je pravičan za podnosioca. Pri tome neće svaka procesna povreda dovesti do povrede ustavnog prava na pravično suđenje, već će to biti samo ona povreda koja je takvog značenja da podnosiocu ugrožava pravo na pravično suđenje. Tako Evropski sud za ljudska prava u predmetima *Stromberg protiv Danske (odluka o dopustivosti broj 57211/00, od 20. juna 2002. godine)* i *Pedersen protiv Danske (odluka o dopustivosti broj 68693/01, od 12. juna 20003. godine)* navodi:

"Sud podsjeća da je njegova jedina uloga u odnosu na član 6. Konvencije da ispituje navodne procesne povrede u postupcima pred domaćim sudovima, te da na temelju toga, sagledavajući postupak kao jedinstvenu cjelinu, ocijeni je li postupak vođen na način koji podnosiocu osigurava pravično suđenje".

19. Polazeći od navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da tumačenje i primjena mjerodavnih odredaba Ustava, Konvencije i zakona, u konkretnom slučaju, nije bila arbitarna.

20. Navode ustavne žalbe koji se tiču diskriminacije podnosioca u odnosu na druge, pri tom, pozivajući se na stav Vrhovnog suda Crne Gore utvrđen u drugim predmetima istovjetne činjenične i pravne prirode, Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim. Naime, u predmetima u kojima je Vrhovni sud Crne Gore zauzeo drugačiji stav, u odnosu na slučaj koji je predmet ustavnosudske ocjene, taj sud je utvrdio da se ne radi o predmetima pretjerane složenosti u činjeničnom i pravnom smislu, a sami postupci su duže trajali od predmetnog, zbog čega je Vrhovni sud Crne Gore u tim predmetima djelimično usvojio tužbeni zahtjev tužilaca, za razliku od konkretnog predmeta.

Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

U-III br. 1035/21
12. mart 2024. godine
P o d g o r i c a

Predsjednica Vijeća,
Dragana Đuranović,s.r.